

Želim da podsjetim da je drug Tito boravio u našoj sredini odmah poslije zemljotresa, 28. oktobra. Tom prilikom drug Tito nam je, između ostalog rekao:

"Što se tiče materijalne štete, čitava zajednica će učestvovati da se to nadoknati!"

"Pa baš zato što su oni (građani - naša primjedba) tako mirni, što sa toliko pouzdanja gledaju naprijed, naša je obaveza još veća. Moramo čim prije sve preduzeti, ne samo vaša Republika, nego sve naše republike, a u prvom redu tu treba da se savezna administracija pobrine i da preduzme razne mjere kako bi ublažili tešku nesreću koja se dogodila..."

"...Blagodareći pomoći čitave naše zajednice i pomoći sa strane, Skoplje je prilično brzo savladalo te probleme. Tako će te i vi morati. Imamo iskustva iz Skoplja i možemo one mjere, koje su tamo preduzete, primjeniti i ovdje".

Tom prilikom, drug Tito je ponovo podvukao:

"Što se tiče materijalne štete, ona je ogromna, ali su za našu zajednicu savladive".

("Borba" i "Politika", 29.10.1969. godine).

Zatim, kada je drug Tito ponovo boravio u Banjaluci, dana 15.4.1970. godine, razgovarajući da predstavnicima banjalučke i ostalih 14 komuna zahvaćenih zemljotresom, rekao nam je:

"Ja bih htio da i ovdje isto da tako energično, isto tako dinamično, isto tako brzo kao što je Skoplje izgrađeno, da i ovdje ide tako, jer ovo je krupnija šteta nego što je bila u Skoplju, jer je zahvaćen mnogo širi region, stradala je privreda. U Skoplju nije privredu zahvatilo. Ovdje je privreda stradala vrlo mnogo i ona nije za ovo vrijeme dala što je mogla dati.

Izgleda mi da se ovdje odnosimo nešto pasivnije. Ja mislim da treba vrlo brzo donositi sve one mjere, koje se moraju prije ili poslije donositi. Dakle, ne čekati, nego da se brzo donesu. I procjena štete bi trebala malo brže da ide, brzo da ide, jer je već sada šest mjeseci po zemljotresu".

Zatim, u toku razgovora, drug Tito je ponovo podvukao:

"Trebalo bi malo brže da ide sa procjenama štete, malo intenzivnije, kako bi se što prije stupilo u akciju!".

I na kraju razgovora drug Tito je našao za potrebno da nam ponovo kaže:

"Vidimo da ste toga dosta uradili. Sada treba što prije naći rješenja da se ne bi ušlo u zimu sa sličnim problemima, kao što su bili ove zime.

(Neautorizovani magnetofonski snimak razgovora u Banjaluci , 15.4.1970. godine)

Dana 5.11.1969. godine pored ostalih listova i "Borba" je objavila opširan izvještaj sa sjednice Izvršnog biroa Predsjedništva SKJ. Nakon što je drug Tito ukazao na potrebu da se u Banjaluci što prije trebaju osposobljavati visokokumulativna preduzeća, kao što je Fabrika celuloze, sprječavanja eventualnih osipanja kadrova i podvukao potrebu da se što prije izvrši procjena štete, drug Tito je još rekao:

"Ja sam bio u Banjaluci i vidio kako to stvarno izgleda. Neke kuće, gledano spolja, izgledaju kao da nisu toliko oštećene. To me podsjetilo na one što sam vidio u Skoplju poslije zemljotresa. Prvi pogled tu i tamo može da zavarava. Ustvari, i one gradjevine koje još stoje, iz temelja su potresene i neupotrebljive".

Na istoj sjednici, nakon što je istakao da su poslije dice teške i zbog toga što se nije uvijek solidno gradilo, drug Tito je još rekao:

"Meni je žao što pored Banjaluke nisam obišao i seoska područja koja su stradala. A poznato mi je da su i u selima pričinjene ogromne štete. Neophodno je da se cjelovito i što je moguće prije sagledaju posljedice zemljotresa, i u Banjaluci i u čitavoj Bosanskoj krajini. Moramo se jednako brinuti i o seoskom stanovništvu, koje je ostalo bez krova nad glavom. To utoliko više što se radi o narodu jednog ustaničkog kraja, koji je dao ogromne žrtve u Narodno-oslobodilačkoj borbi".

Drug Tito je tada još rekao:

"U ovoj teškoj situaciji, predstavnički organi Banjaluke i Bosanske krajine i rukovodstvo Bosne i Hercegovine pokazali su se na visini. Centralni komitet Saveza komunista, Republička skupština i Izvršno vijeće preduzeli su niz mjera koje su spriječile paniku, obezbjedile dobro organizaciju i ljudima unijeli samopouzdanje i sigurnost, i što je najvažnije, i ovoga puta se snažno ispoljila solidarnost naših ljudi širom zemlje. Ukazalo se još jedanput da u teškim trenucima najviše dolaze do izražaja snaga i jedinstvo naše socijalističke zajednice".

Tada se na Izvršnom birou, između ostalog, zaključilo sljedeće:

"Izvršni biro je konstatovao da se u trenucima katastrofe i u otklanjanju njenih posljedica ispoljio veoma visok stepen samoorganizovanosti, discipline i požrtvovanja cjelokupnog stanovništva Banjaluke i okoline. U tim uslovima brzo je djelovao Štab narodne odbrane, uspješno je funkcionisala Opštinska skupština, organizacija Saveza komunista i druge društveno-političke i radne organizacije u razorenom gradu. Ogromnu pomoć i samoprijegor ispoljili su pripadnici Jugoslovenske narodne armije, Javne bezbjednosti, Milicije, kao i cjelokupna zdravstvena služba. Veoma brzo i sinhronizovano djelovali su i predstavnički i izvršni i drugi organi u Federaciji, republikama i pokrajinama.

Izrazi solidarnosti svih naroda i narodnosti Jugoslavije i efikasna materijalna i druga pomoć doprinijeli su da postradalo stanovništvo osjeti brigu i pomoć cjelokupne jugoslovenske zajednice. Ovako izražena solidarnost i efikasnost u organizaciji potvrđuju moralnu snagu i vitalnost našeg socijalističkog samoupravnog društva. I na ovom primjeru manifestovalo se bratstvo i jedinstvo svih naroda i narodnosti naše višenacionalne društvene zajednice, kao još jedan dokaz njene snage i čvrstine.

Takođe je konstatovano da se i ovoga puta široko ispoljila međunarodna solidarnost.

Pozitivne ocjenjujući mjere Saveznog izvršnog vijeća i drugih organa koje su preduzete s ciljem da se ublaže i otklone posljedice zemljotresa, Izvršni biro je istakao da je u organima društveno-političkih zajednica, a posebno u Federaciji, potrebne što prije donijeti odluke kojima će se utvrditi dugoročne mjere i obezbjediti rješenja za obnovu privrede, stanova, obrazovnih i zdravstvenih ustanova i tako stvoriti uslove za normalan život i rad više stotina hiljada građana Bosanske krajine. Na taj način, uz angažovanje stanovništva, postradalih krajeva, otklanjanje posljedica zemljotresa postaje briga i obaveza cjelokupne društvene zajednice.

Usvojena je sugestija da se Saveznoj skupštini i Saveznom izvršnom vijeću predloži donošenje odluke da se za obnovu Banjaluke i postradalih sela Bosanske krajine

primjene instrumenti na kojima se temeljio dosadašnji način finansiranja obnove i izgradnje Skopja".

("Borba", 5.11.1969. godine).

Drug Kardelj, prilikom boravka u Banjaluci, poslije obilaska grada i razgovora s našim ljudima, rekao je:

"Katastrofa je zaista velika, a stradanje ljudi još veće. Međutim, ja ipak vjereujem da smo sposobni da u relativno kratkom vremenu vratimo stvari u normalan tok. Kada sam obilazio Banjaluku bio sam impresioniran hrabrim držanjem njenih građana. Isto tako, čuo sam podatke o tome kakav su napor, žrtve i zalaganja uložili i naša Armija i stanovnici Banjaluke i Bosanske krajine".

"Kardelj je istakao da pomoć, koja se ukazuje Banjaluci, govori o jedinstvu naših naroda i izrazi uvjerenja da će posljedice zemljotresa biti brzo savladane".

("Borba", 6.11.1969. godine).

Drug Ribičić, predsjednik Saveznog izvršnog vijeća, koji je već 27. oktobra bio u Banjaluci, pomagao nam u preduzimanju prvih mjera i sinhroniziranju pomoći Federacije, govorio je:

"Pored skopske katastrofe, ovo je najveća tregadija u našoj zemlji. Neophodna je pomoć cijele zajednice!"

("Politika", 27.10.1969. godine).

Na sjednici Izvršnog biroa SKJ, drug Ribičić je između ostalog - rekao:

"Mislim da poslije izlaganja druga Mikulića nema potrebe da vas posebno zadržavamo sa podacima o obimu i posljedicama razaranja u području Banjaluke. Iz njegovog izlaganja i materijala koji smo dobili za ovu sjednicu potpuno je vidljivo da je bila pravilna odluka Saveznog izvršnog vijeća od 28. oktobra, kada je okvalifikovalo banjalučki zemljotres kao katastrofalnu elementarnu nesreću, i u skladu s tim, donijelo prve najhitnije propise i mjere. Jasno je, da treba dalje sistematske i dugoročne mjere da donosimo redovnim putem u skladu s predlozima komisije koju smo formirali na sjednici SIV.

Oko obima i posljedica zemljotresa dodao bih, da je on pogodio u cjelini ili djelimično 11 opština i da, po mom mišljenju, predstavlja tešku ekonomsku nesreću i udarac za stanovništvo Bosanske krajine, u kojoj živi preko pola

miliona stanovnika. Banjaluka je jedini privredno-ekonomski centar sposoban od koga, ustvari, živi živi region. Naše politika morala bi da vodi računa o činjenici da je oko 230 hiljada stanovnika bilo pogodjeno zemljotresom.

("Politika", 5.11.1969. godine).

Tanjug je prenio detaljan izvještaj sa sjednice Savezne skupštine, što je prenijela sva štampa u Jugoslaviji. Da vas podsjetim samo na neka izlaganja drugakibičića:

"Zajednička sednica tri vijeća počela je izlaganjem predsjednika SIV Mitje Ribičića o merama za otklananje posljedica zemljotresa u Bosanskoj krajini.

Uvjeren sam - rekao je, između ostalog, Ribičić - da vjerno tumačim misli svih članova ovog visokog doma izražavajući saučesće porodicama poginulih i ranjenih i naš duh iskrene ljudske solidarnosti s narodom herojske Bosanske krajine, teško pogodjenim elementarnim katastrofama.

U ovom trenutku ne možemo još procijeniti sve posljedice koje je prouzrokovao zemljotres. Ali, o njihovim razmjerama može se steći dosta jasna slika ako se imaju vidu da je stihija pogodila u cjelini ili djelimično 14 opština - dakle region naše zemlje u kojme živi više od pola miliona ljudi".

Zatim na istoj sjednici:

"Na osnovu svega toga - naglasio je Ribičić - konstatovali smo - a to je ocjena i druga Tita i Izvršnog biroa Predsjedništva Saveza komunista Jugoslavije i Centralnog komiteta Saveza komunista Bosne i Hercegovine - da je obim štete, načijem utvrđivanju ubrzanog rade komisije, tolike da obnova Bosanske krajine nije moguća bez organizovanih i udruženih napora cijele jugoslovenske zajednice".

Drugi Ribičić je još rekao:

"U međuvremenu, pored finansijske pomoći, treba što prije donijeti systemske mjere koje će olakšati privredi ovog područja uslove za obnovu i normalan rad. Te mjere ne bi u suštini trebale da se razlikuju od onih koje smo primjenili za olakšavanje uslova poslovanja skopske privrede. Biće potreban poseban napor za sanaciju Fabrike celuloze i viskoze, koja je jedna od naših najvećih najmodernijih fabrika.

Zatim u stikom ekspoziciji, rečeno je:

"Procijeni štete, po našem mišljenju, treba pristupiti pravovremeno, ozbiljno, kvalitetno i stručno. U tom imamo iskustva iz obnove Skoplja, što će nam omogućiti da u relativno kratkom roku donesemo sve potrebne mjere.

Naša komisija će se pri tome moći koristiti širokim spektrom mjera koje smo primijenili za sanaciju posljedica skopskog zemljotresa, ~~knjžakm~~ kao i drugih elementarnih katastrofa.

Podržavamo također, i to je bilo dobro prihvaćeno i ovdje, i u svim republikama koje smo konsultovali oko pomoći Banjaluci, da se polazi od maksimalnog aktiviranja samih radnih ljudi ovih područja i čitave Bosne i Hercegovine. Na tome se, smatram, može najefikasnije graditi dalja solidarnost ostalih krajeva Jugoslavije. Do sada je bilo vrlo dobro prihvaćeno u čitavoj Jugoslaviji da su sami građani Banjaluke bili inicijatori svih akcija, da su se sami zalagali da obnove i svoj grad i njegovu okolinu. U tom smislu treba dati podršku stavovima i zaključcima vanredne sjednice Centralnog komiteta Saveza komunista BiH, koji treba da predstavljaju i našu osnovnu političku platformu. U ovim zaključcima vidimo osnovni pravac razrješavanja problema i uključivanja saveznih, upravnih i drugih organa u njihovo rješavanje. U tom pogledu nema nikakvih dilema niti razlika. U Saveznom izvršnom vijeću i saveznoj administraciji postoji o tome potpuno jedinstvo. Uvjeren sam da izražavam naše zajedničko mišljenje kada kađem da stanovništvo Bosanske krajine može sa sigurnošću računati sa već ispljenom spremnošću naših građana da solidarno učestvuju u obnovi postradalog područja.

Predsjednik Savezne konferencije SSRNJ drug Veljko Milatović, 3.11.1969. godine, rekao je:

"Mi smo za ~~xxx~~ najširu pomoć jugoslovenske zajednice i mislimo da bina trebala da bude orjentisana u dva pravca - ka hitnom rješavanju sadašnjih nedaća i iznalaženju trajnih rješenja!"

To je objavila i "Politika", 3.11.1969 godine, kao i sva jugoslovenska štampa.

I drug Čemerski, predsjednik Saveza komunista Makedonije, prilikom boravka u Banjaluci rekao je, između ostalog, novinarima sljedeće:

"U Makedoniji se osjeća potreba i obaveza da se pruži sva pomoć, kako bi se Banjaluka ne samo obnovila, već i učinila još ljepšim gradom!"

Drug Bule Marko, član Saveznog izvršnog vijeća i predsjednik Štaba za pomoć u SIV-u, dan izakatastrofalnog zemljotresa, 28. oktobra, rekao je:

"Ja sam protiv baraka, ne samo zato što su skupe i sporo se grade, nego su i asocijalne i, na žalost, nisu privremene. Na kraju želim da istaknem, pored svih tegoba i nužnosti, da se danas rješava za juče, ali gdje je god to mogće ne smije se zaboraviti ni sutra, ni kakva perspektiva i konačni lik obnovljenog rada!"

("Politika", 28.10.1969. godine).

Drug Ljupčo Arsov, predsjednik Koordinacionog odbora Savezne konferencije SSRNJ za pomoć postradalom regionu, prilikom posjete našem gradu, a to je prenijela cjelokupna jugoslovenska štampa i RTV, između ostalog, rekao je:

"Istovremeno, već naprvi pogled, ovdje se može uočiti organizovan rad i odlučnost svih u naporima da se prevaziđu teškoće i nadju odgovarajuća rješenja mnogobrojnih i veoma teških problema. Problema trenutno ima mnogo. Oni nisu ni malo laki i zahtijevaju ogromne napore svih građana Bosanske krajine, kao i cijele naše društvene zajednice. Pripreme za organizovanu obnovu grada i okoline već su u toku. Sistemska rješenja i mjere otvoriće punu perspektivu zanjihove ostvarenje, a ono što je zajednica već do sada učinila daje mogućnost da se organizovano počne rad na obnovi i da on kontinuirano se traje. U to su - naglasio je Ljupčo Arsov - uvjereni radni ljudi postradalog područja i spremni su da se založe za realizaciju tih programa."

("Politika", 11.1.1970. godine)

Drug Blagoje Popov je član Saveznog izvršnog vijeća i predsjednik Savezne komisije za procjenu štete. Da vas podsjetim samo na neke izjave:

"Zadivljuje brzina kojom su Banjalučani reagovali. Oni su već spremni da se prihvate poslova koji će omogućiti trajnije sredjivanje prilika, naravno, ukoliko se to može učiniti u gradu koji je tako mnogo razrušen..."

Tako je govorio drug Popov 2.11.1969. godine, a citirao sam ga prema izvještaju "Politike" od 2.11. iste godine.

15. januar, dakle kada smo sa provizorno smještenim stanovništvom sagazili duboko u zimu, kada nam se pored svih neđaća na glavu sručile još i bujice i poplave, jugoslovenska štampa i RTV su na vidnim mjestima zabilježili i izjavu druga Popova:

"Naša posjeta Banjaluci je u okviru napora Saveznog izvršnog vijeća da neprekidno bude informisano o stanju u postradalom području. Moj je utisak da je zemljotres od 31. decembra nanio nove ozbiljne štete gradu, ali u isto vrijeme moram da kažem da se ovdje vrijedno radi i da je u okviru sadašnjih mogućnosti učinjeno najviše što se moglo da se ublaže posljedice najnovijeg potresa. Dobro je, također, što se ozbiljno radi da već ~~na~~ od proljeća počnu glavni radovi!"

Štampa je tog istog dana nabilježila i ove:

"Sličan utisak je izrazio i Hakija Poždemec, koji je naglasio da će se poslije procjene, najvjerojatnije u maju, donijeti u Saveznoj skupštini instrumenti zatrajnasiemenska rješenja o finansiranju i izgradnji postradalog područja."

Nakon održane posljednje sjednice Savezne komisije za procjenu štete, 15. maja 1970. godine, drag Popov je izjavio novinarima, između ostalog, i sljedeće:

("Politika", 16. maja 1970. godine:).

"Govoreći o radu ove Komisije, Blagoje Popov je istakao da je ona sve poslove završila na vrijeme. U radu su korištena iskustva stečena savrijem procjena šteta nastalih u skopskoj katastrofi. Tehničke i drugeposlove obavljale su stručne ekipe, tako da je cio posao oko procjena šteta izvršen na vrlo kvalifikovan način."

Citiranje izjava bi uzela jako mnogo prestera, o tome se mogu i vjerovatno će se i knjige pisati, jer u Banjaluci su - pored druga tita - boravili naši najviši državni partijski funkcioneri, kao što su drugovi: Milentije Popović, Mika Špilj i drugi predsjednici Skupštinskih vijeća i funkcioneri Savezne skupštine; zatim Mitja Ribičić i veliki broj članova SIV-a, koji su kontinuirano obilazili postradalo područje.

U našoj sredini su boravili i drugovi Edvard Kardelj, Veljko Vlahović, Veljko Milaović, Dušan Petrović - Šane, Marjan Cvjetković, Rudi Kolak, Blažo Jovanović, Janoz Kocijančić i mnogi drugi.

Obilazile su nas i delegacije republika na čelu sa najodgovornijim funkcionerima republičkih skupština ~~na~~ i izvršnih vijeća Centralnog komiteta i ^{drugih} društveno-političkih organizacija, predstavnici JNA itd.

Bile su tu i delegacije velikog broja gradova, društveno-političkih i radnih organizacija iz cijele Jugoslavije,

pored niza delegacija i pojedinaca, stranih i naših, diplomatskog kora, humanitarnih, kulturnih, stručnih itd.

Svi tadašnji stavovi najodgovornijih organa i rukovodilaca u zemlji, a to je poznato i najširoj javnosti Jugoslavije, jer su publikovani u štampi i preko RTV - svi tadašnji stavovi odgovornih funkcionera u republikama, stvorili su veoma čvrsto uvjerenje - i to ne samo kod nas - da je osnovni zadatak završiti procjenu štete, na osnovu čega će se, brzo i efikasno utvrditi trajni instrumenti za obnovu postradalog regiona i to u visini stvarne štete sa restitucijom procjenjene od Savezne komisije i to po principima i kriterijima koji su primjenjeni u skopskoj katastrofi.

"Zaviti rane nije lako, iscjeliti ih već je teže, osposobiti za život, za njegov puni zamah, kao nekada, prije tragedije - još je teže"; "Savezna skupština zakonskim propisima, koje će uskoro donijeti, svoriće uvjete da uz napore svih nas Banjaluka i druga postradala mjesta opet ožive punim životom", itd., itsl., pisale su novine, veoma brojne, iz dana u dan, izražavajući raspoloženje jugoslovenskog čovjeka, a raspoloženje svih naroda Jugoslavije. Takvom spremnošću odišu i one hiljade telegrama radnih organizacija i ogromnog broja pojedinaca, radnih ljudi Jugoslavije, koje smo primili poslije tragedije i tokom drugih zimskih mjeseci koje su nas bodrile da izdržimo do proljeća, do punog zamaha izgradnje, do sistemskih mjesta kojima će nam omogućiti da ponovo stajemo na noge!

A kada se listaju hrpe stranih novina, kada čitamo impresije stranaca, iz skoro svakog njihovog retka izvire - impresionirala ih je solidarnost jugoslovenskih naroda, ali ističu i činjenicu da će tek trajnim sistemskim mjerama, kao što je bilo kod Skoplja, moći da se obnovi Banjaluka, da preboli rane, da ponovo počne živjeti kao prije katastrofe.